ESCRIURE AL SEGLE XXI

La literatura catalana contemporània a través dels seus textos i els seus autors i autores actuals.

Lluïsa Julià i Capdevila

Curs 2002/2003

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ
1.1. Hipòtesi inicial de treball. Marc teòric..... 2
1.2. Explicació del tema..... 4
a) Tema central: *Realitat, escriptura i ficció*
b) Criteris de selecció
1.3. Objectius que es pretenen assolir.....5
1.4. Punts de comparació amb d'altres sistemes educatius.....7
a) Els sistemes educatius francès, britànic i holandès
b) El sistema francès
c) El sistema educatiu britànic
d) El sistema educatiu holandès
e) Algunes consideracions finals

2. TREBALL DUT A TERME
2.1. Pla de treball i metodologia emprada.....12
2.2. Descripció dels recursos utilitzats..... 14

3. RESULTATS OBTINGUTS
3.1. Programació de les unitats didàctiques..... 15
-- Realitat, escriptura i ficció-1: *El llenguatge contra el silenci*..... 16
-- Realitat, escriptura i ficció-2: *La memòria soterrada*.....20
-- Realitat, escriptura i ficció-3: *El viure extrem*.....24
3.2. Quadern d'escriptura.....28

4. ESTUDIS I CURSOS REALITZATS..... 29

5. CONCLUSIONS.....31

6. BIBLIOGRAFIA
6.1. Llibres i articles sobre teoria literària i crítica, literatura i d'altres arts..... 33
6.2. Llibres de teoria i d'experimentació didàctica, articles i exercicis.....36
6.3. Revistes especialitzades en didàctica..... 38
6.4. Publicacions sobre els escriptors i escriptores tractats.....39
Entrevistes
6.5. Webs literaris i CD roms..... 40

7. ANNEXOS
Relació dels materials continguts en els annexos..... 42
7.1. Annex-1.....43
Dossier d'activitats. Grup-1. *Per començar a treballar*
7.2. Annex-2.....55
Dossier d'activitats. Grup-2. *Imitar, escriure, crear*
7.3. Annex-3.....66
Dossier d'activitats. Grup-3. *Reflexió crítica i artística*
7.4. Annex-4.....72
Antologies poètiques

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Hipòtesi inicial de treball. Marc teòric

Escriure al segle XXI parteix de la reflexió sobre el mosaic que configura actualment el sistema educatiu català i el paper cada vegada més secundari i testimonial que, a la pràctica, la literatura ha acabat tenint en el disseny curricular de l'Educació Secundària no obligatòria. En aquest sentit, Carme Serrallonga, pedagoga de llarga trajectòria i traductora de prestigi, s'hi referia en una entrevista en dir que l'escola és "el mirall de la societat a la qual serveix". I afegia: "l'escola és un món en petit. [Si] tot el món està dominat avui per la idea de la tecnologia, aleshores és normal que això s'introdueixi a l'escola." (*El País*, 17.2.1994). Reflexions similars sobre l'abandó de les humanitats en els nous sistemes educatius occidentals s'han deixat sentir per part de molts intel·lectuals. Entre les veus significades assenyalaré la de Carlos García Gual —*Sobre el descrédito de la literatura y otros avisos humanistas*—, la de Jacqueline de Romilly —*El tresor dels sabers oblidats*— o la de Xavier Bru de Sala —*El descrèdit de la literatura*— tots ells publicats l'any 1999 sota la sensibilització generada pel canvi de mil·leni. És curiós que des de perspectives ben divergents, aquests autors assenyalin la funció educativa que al llarg del segle XX han vingut realitzant les humanitats. Més enllà dels continguts concrets, les humanitats han ajudat a la reflexió personal i crítica davant el món i la societat, han contribuït a què l'individu es conegui i s'analitzi millor, a potenciar la capacitat de plantejar-se qüestions i de superar problemes, a generar la capacitat per ser feliç, a una educació del gust o a una proposta dels valors necessaris per viure en societat, entre moltes altres coses que s'hi poden afegir. Els autors esmentats es lamenten del canvi de model i amb una actitud més o menys catastrofista auguren la mort de la cultura entesa, si més no, com a font de "sabers innecessaris", no productius, que, en tot cas, han ajudat a viure a moltes generacions. Es pot discutir molt tant a favor com en contra d'aquestes postures, però la necessitat de generar històries, de sentir-les i d'explicar-les acompanya la humanitat des dels seus inicis.

En la darrera dècada, la complexitat de la societat catalana s'ha incrementat enormement. I aquesta complexitat, tal com deia Carme Serrallonga, s'ha de reflectir forçosament en l'escola. Els nous models de família afecten directament els fills que, a vegades, viuen en contextos familiars que no poden abordar amb certes garanties d'integració i de creixement i que els porten al conflicte personal i al fracàs escolar com a conseqüència. D'altres, provenen directament de la nova allau migratòria, sovint lligada a situacions econòmiques i polítiques insostenibles que fan emigrar les famílies

per començar una nova vida, en un nou país, amb costums i llengües desconegudes. El fenomen de la migració és, per altra banda, una constant al llarg de la història de la humanitat.

El cert és que la posada en marxa de la LOGSE ha vingut a coincidir amb els canvis socials assenyalats entre d'altres conjuntures internes del propi sistema educatiu que ha obligat a afrontar-los des del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya amb programes d'adaptació curricular, professorat especialitzat, cursos específics, etc. Iniciatives tendents a integrar els conflictes assenyalats amb èxit desigual i a rectificar o adequar a partir de l'experiència viscuda els currículums dissenyats primerament.

Tot i el risc, assumit ben conscientment, d'haver plantejat el tema a un nivell massa general i abstracte, la primera hipòtesi del meu treball parteix de les reflexions adduïdes i de les premisses següents:

1. La literatura tracta extensament els temes que viuen i preocupen l'alumnat actual. Parla de la vida.
2. La llengua ha de ser ensenyada com a valor expressiu del pensament i dels sentiments, de les reflexions i temences de l'alumnat.
3. Una de les necessitats imperioses de l'alumnat és sentir-se acollit i arrelar en el seu entorn més immediat.
4. No es poden ensenyar els valors humans i les normes socials en abstracte, sense continguts concrets.
5. Les noves tecnologies, sobretot la imatge i la informàtica, són unes excel·lents eines de treball, però no una finalitat en elles mateixes.
6. En una societat constantment canviant, els sabers més útils són aquells que permeten abordar situacions més diverses, per tant més generals.

Bona prova del que acabo d'apuntar es troba en la consciència creixent entre els ensenyants del valor de la paraula, de la llengua i de la literatura entre els infants, i dels nombrosos llibres de literatura juvenil que aborden temes lligats als processos psicològics de l'adolescència, a situacions familiars conflictives, a les guerres i a altres conflictes lligats a l'emigració i que ja fa anys es llegeixen amb èxit a l'Ensenyament Secundari. O la iniciativa de determinar una llista de títols i autors de lectura obligatòria recomanada per part del Departament d'Ensenyament tant per incentivar la lectura com el coneixement de la nostra literatura. Mentre que en el món laboral ja és un fet la sol·licitud de personal tècnic i superior amb formació humanística en moltes empreses de producció. Programes d'aquestes característiques es contemplen en carreres de formació tècnica com ara ESADE.

1.2. Explicació del tema

a) Tema central: Realitat, escriptura i ficció

Escriure al segle XXI centra l'eix de la seva investigació a voler fer parlar els textos, novel·les, relats i poesia, principalment, als ulls lectors dels joves que s'inicien en la lectura adulta. Fer-los parlar i fer-los viure com a textos que afronten situacions, pensaments, somnis del món que envolta el nostre alumnat. I això en un doble vessant dialògic; per una banda, que les distintes lectures serveixin per esbatanar els sentits i els raonaments dels joves lectors a noves propostes de la realitat moderna i complexa i de la qual participen d'una manera potser no prou conscient i, per una altra, que les obres despertin la seva sensibilitat i la seva creativitat literària.

La tria dels textos es basa en la definició del tema o reflexió general de la **identitat humana**. Identitat vista des del doble vessant de pertànyer a un col·lectiu històric i de la fragilitat humana que constantment canvia, es modifica, s'adapta o s'estranya segons les característiques personals de cada alumne/a, segons la situació familiar d'on prové i que viu i segons l'entorn social, urbà, suburbial o de camp en què es mou l'alumnat i que el professorat adapta segons creu convenient. Per això, tal i com explicaré en l'apartat de "Resultats obtinguts", he confegit tres programes amb el títol genèric **Realitat, escriptura i ficció**. Cadascun d'ells posa l'èmfasi en alguns aspectes ficcionals en relació amb la realitat. L'estructura dibuixa un recorregut per temes candents que, al mateix temps, posen de relleu la funció de la literatura. Els títols generals de cada programa són:

- El llenguatge contra el silenci.
- La memòria soterrada. Literatura testimonial.
- El viure extrem. L'autobiografia i els epistolaris. La reescriptura.

Els temes aplegats sota aquests títols són:

1. La identitat dels pobles i la guerra. L'extermini.
2. La mirada d'un infant en els conflictes bèl·lics. Les conseqüències en els adults.
3. La diversitat d'èxodes i exilis durant el segle XX. L'exili polític.
4. .La mirada de l'emigrant. Integració i estranyament.
5. Altres formes d'exclusió social: per raó de sexe, per les preferències sexuals, per prejudicis socials, per deficiències físiques i mentals, per raons econòmiques...
6. La vida com a etern errar. El nomadisme urbà i la soledat personal.
7. L'amor i el sexe, formes d'expressió de la nostra identitat.

8. El pas del temps i els fets colpidors, formes que canvien la nostra identitat.
9. La memòria personal i col·lectiva, forma indispensable per poder pensar-se com a individu i avançar.

b) Criteris de selecció

Les obres triades --novel·les, relats, alguna peça teatral i textos poètics-- obeeixen als següents criteris de selecció:

1. Pertanyen a la literatura catalana contemporània escrita, tret d'alguna excepció, els darrers vint-i-cinc anys. Contempla autors i autores vius i morts.
2. Obres destinades al públic adult. En aquest sentit s'obvien els autors i autores que habitualment són coneguts per l'alumnat en l'Educació Primària i Secundària Obligatòria, encara que tinguin obra per a adults.
3. La qualitat i la representació pel tema i gènere.
4. El grau de dificultat i el material sobre l'autor o autora disponible.
5. Les possibilitats interactives. És a dir les possibilitats reals de comptar amb la presència dels escriptors a l'aula i el material audiovisual disponible.
6. S'ha tingut en compte de no triar o no coincidir amb autors i obres que formen part del temari de l'assignatura optativa "Literatura Catalana".
7. També se cenyeixen al criteri pràctic que es pugui realitzar en dues hores setmanals, tot i que això sempre depèn de cada grup.

1.3. Objectius que es pretenen assolir

Els objectius que es pretenen assolir són múltiples i a diversos nivells. Si parlem de l'alumne/a la lectura de textos literaris per adults es presenta com una forma **d'obertura i curiositat intel·lectuals**, un camp per a la **sensibilització humana** i el propi **creixement emocional i intel·lectual**. Despertar l'interès vers la literatura catalana a través d'obres i estils que l'alumnat senti propers, que entenguin que la literatura parla de coses que tenen a veure amb ells i el món actual i no pas un cúmul de referències mortes i inaccessibles als seus coneixements.

En aquest sentit el contacte amb alguns escriptors a través de l'activitat *Una hora amb...* produeix resultats molts beneficiosos. També persegueix l'aprenentatge lingüístic, d'expressió personal, abrivar el gust estètic i fer-los capaços de produir textos personals. Finalment també vull assenyalar el treball d'interacció amb d'altres mitjans artístics, amb un èmfasi especial per establir les múltiples relacions entre text literari i relat cinematogràfic. Posar de relleu les relacions entre l'expressió literària i les

altres manifestacions artístiques com pintura, música o cinema. L'antologia poètica compon una part important del programa.

Pel que fa al professorat, es pretén oferir un material ric i atractiu, pensat i dissenyat per poder treballar de forma realista i immediata la literatura contemporània catalana a classe. El material elaborat cobreix un espai encara poc contemplat en els programes actuals. En aquest sentit vull remarcar que s'ha fugit expressament dels llistats oberts d'obres, així com de les traduccions. S'ha defugit l'exhaustivitat; es podien haver triat d'altres textos i ofert d'altres programacions, però s'ha buscat l'equilibri entre els diversos objectius didàctics i les reflexions i premisses teòriques exposades en l'apartat 1.1. d'aquesta memòria.

En un ordre de coses més general, aquest treball pretén donar una mostra de textos de la literatura catalana contemporània que poden ser tractats en el curriculum del batxillerat humanístic i de ciències socials.

1.4. Punts de comparació amb d'altres sistemes educatius.

a) Els sistemes educatius francès, britànic i holandès

De les reflexions, premisses i objectius exposats en els apartats precedents se'n deriva de forma natural una exploració sobre com introdueixen i tracten les respectives literatures en l'etapa 16-18 anys altres sistemes educatius propers geogràficament i culturalment al nostre. Els sistemes educatius triats són el francès, el britànic i, en menor mesura, l'holandès perquè les respectives situacions lingüístiques i l'enclavatge de cada país en el conjunt d'Europa permeten entendre les diverses estratègies que els distints estats segueixen. Vull aclarir que es tracta d'un contrast parcial que dóna indicis aproximats de la situació. També constatar que el desenvolupament d'aquest treball, convenient i molt interessant, implicaria encetar un altre treball d'investigació. Dins del marc del que presento ara ocupa, però, un apartat gens menystenible.

Els resultats que exposo a continuació prenen com a base objectivable la informació extreta de:

1. La programació oficial d'estudis publicada pel govern francès i britànic. En el cas britànic es poden consultar als webs del Ministeri d'Educació http://www.dfes.gov.uk/index.htm, també a http://www.qca.org.uk i http://www.curriculumonline.gov.uk
2. Els llibres de text francesos i anglesos.
3. L'intercanvi personal i el material facilitat pels professors següents: Dra. Anne Charlon, professora de la Universitat de La Sorbonne IV (París) i del Centre d'Études Catalans de París; Sr. Jean Daniel Bezsonnoff, professor al Lycée de Perpinyà i escriptor; professora Graciel·la Edo, actualment directora del COPEC (de la Generalitat de Catalunya) a Londres, i el Dr. Josep-Anton Fernàndez, professor del Queen Mary College de la Universitat de Londres.

b) El sistema educatiu francès

1. Estudis previs:
   - En els cursos del *collège*: Introducció als conceptes literaris i lectura d'obres de literatura infantil i juvenil.
   - En el *lycée*: programa ampli d'autors clàssics. Obligatori.

2. Literatura contemporània:
   - En els cursos de segon i primer del *lycée* es contempla dins la matèria comuna de francès que arrenca en el segle XVI. No existeix un programa concret d'autors i autores. El Ministeri ha determinat una programació basada en "seqüències" que contempla 7 apartats per a cada curs (del 1 al 5 obligatoris, els 6 i 7 optatius). Cada seqüència determina: a) El tipus de gènere (poesia, teatre, biografia, epistolaris...); b) El tipus de textos (estudi sobre els gèneres i estudi sobre textos: argumentatius, discursius, poètics...); c) Els objectius tendents al coneixement de la llengua i els seus recursos per part de l'alumnat; d) Apartat titulat "corpus". Conjunt de fragments de textos a determinar pel professorat amb la intenció de mostrar el conjunt d'ítems exposats anteriorment.
   - Contemplada escassament dins la matèria optativa en el curs de *Terminale* per als alumnes del Batxillerat de Lletres. El llibre programat en aquest curs és *Si c'est un homme* de Primo Levi. No cursat per a la resta d'alumnat.
3. Temps destinat en els cursos optatius del Lycée: unes 15 hores anual.
4. Material existent a l'abast del professorat i de l'alumnat: diversos llibres que recullen a manera d'antologia nombrosos textos: relats, fragments de novel·les, poemes, assaig...
5. Grau de satisfacció del professorat: mig o baix depenent del lloc on es troba situat el *lycée*. En l'àrea de París és molt baix segons els testimonis tractats i per les raons següents:
   - Baixa capacitat lectora de l'alumnat en començar el lycée.
   - Dificultat de dedicar-se a la literatura per falta de temps i la necessitat d'atènyer el programa de les "seqüències".
   - Quantitat ingent de glosses i comentaris publicats per les editorials que massa sovint supleixen les lectures mateixes.
   - Enormes dificultats de fer llegir les obres clàssiques per ser rebutjades per l'alumnat.
   - Més que novel·les i altres textos es llegeixen extractes i fragments.

   En l'àrea de Perpinyà el grau de satisfacció seria el mateix en algunes zones de forta immigració i més alt en les zones camperoles amb la programació de les lectures d'autors contemporanis per part del professorat.

c) El sistema educatiu britànic

1. El sistema educatiu britànic és doble: el públic i el privat i això delimita molt més els nivells i, en conseqüència, provoca la concreció de la programació curricular per part del Ministeri. Del programa descrit en el *National Curriculum* se'n desprèn el següent.
2. Estudis previs:
   - En els cursos de *Middle School*: Introducció als conceptes literaris i lectura d'obres de literatura infantil i juvenil.
   - En els cursos de *Upper School*: programa ampli d'autors clàssics i moderns. Obligatori en part.
3. Literatura contemporània:
   - En els cursos corresponents a l'*Upper School* (graus 9, 10, 11 i 12) la literatura contemporània és contemplada dins la matèria comuna d'anglès que arrenca amb Shakespeare. No es concreten els títols de les obres a llegir, però s'estableix una llista general molt àmplia sobre la qual triar i s'especifiquen les etapes històriques i el nombre d'obres que cal llegir per època. Així, es programen: a) Dues obres teatrals de Shakespeare; una tragèdia a triar entre els grans dramaturgs; c) Dues obres (novel·les o relats de la tradició anglesa) publicats abans de 1914; d) Dues obres (novel·les, relats, llibres de poemes de la tradició anglesa) publicats després de 1914; e) Dues obres (llibres de poemes de la tradició anglesa) publicats abans de 1914; f) Dues obres (llibres de poemes de la tradició anglesa) publicats després de 1914. I encara algunes recomanacions sobre la lectura d'obres contemporànies angleses i d'altres cultures.
   - No tots els llibres es contemplen en les proves que han de passar els alumnes per obtenir el GCSE (*General Certificate of Secondary Education*). La concreció ve donada per la *NEAB Anthology. English / English Literature* publicat per AQA (*Assessment and Qualification Alliance*). No conté assaig.
4. Temps destinat en els cursos optatius del batxillerat humanístic: 4 crèdits.
5. El grau de satisfacció del professorat és molt variable segons el sistema públic o privat on imparteixen i depenent del lloc on es troba situat el centre.

d) El sistema educatiu holandès

Tot i que no tinc material oficial concret, la informació que m'han facilitat sobre el sistema educatiu holandès és ben diversa. Per sistematitzat puc dir:

1. La literatura —clàssica, moderna i contemporània— presenta un programa trilingüe en el batxillerat: en neerlandès, i amb d'altres dues llengües escollides per l'alumne/a.
2. Les obres són novel·les, obres de teatre, llibres de poemes.
3. L'alumne/a ha de preparar un total de 50 obres distribuïdes de la següent manera:
   - 30 obres de literatura contemporània i clàssica neerlandesa.
   - 20 obres: 10 en cadascuna de les altres dues llengües triades.
4. La justificació de tanta presència d'obres neerlandeses és clara: "perquè el neerlandès és una llengua molt minoritària i és vital mantenir un interès per la literatura escrita en la llengua del país." (Anne Charlon)

e) Algunes consideracions finals

Del damunt exposat se'n pot desprendre:

1. La literatura no és una matèria troncal dels ensenyaments obligatoris, però és central en els ensenyaments humanístics.
2. La perspectiva històrica té força importància per situar els moviments literaris i els autors i autores llegits.
3. Els curriculums concretats incorporen aspectes i tradicions literàries que no es contemplaven fa uns anys. Es programen crèdits com: Literatura i cinema; Tradicions literàries no occidentals; Escriptura de dones; El teatre... (Crèdits extrets del curriculum del Centre *The Sacred Heart Educational Philosophy* (Greenwich, Londres).
4. Cada sistema educatiu arbitra distintament el grau de concreció dels curriculums per part del Ministeri d'Educació, però quan el grau de concreció de les obres (títols i nombre) sols depèn dels ensenyants la dispersió i el descontent de l'ensenyant augmenta.
5. No existeixen crèdits o matèries dedicats a les respectives literatures contemporànies en els curriculums obligatoris, però sí a les històries de les respectives literatures.
6. Es configura un programa ampli i es defineix la part obligatòria i la part opcional, sigui per la publicació del material per part de l'organisme competent, sigui en el mateix document publicat pel Ministeri competent.

7. El cas del sistema holandès mostra un criteri ben divers, de protecció de la pròpia literatura que té en compte aspectes ben interessant a tenir en compte segons el nostre criteri.
8. El grau de satisfacció del professorat és força baix. Això està portant a innovacions pedagògiques molt interessants que relacionen escriptura, lectura i pensament tant a nivell de secundària com a nivell universitari.

2. Treball dut a terme

2.1. Pla de treball i metodologia emprada

El pla de treball s'ha desenvolupat en els camps següents:

- Recerca bibliogràfica i coneixement d'altres propostes didàctiques similars ja existents.
- Recerca i investigació sobre els dissenys curriculars de literatura contemporània a França i Gran Bretanya.

I ocupant la part central del treball:

- Lectura i selecció de textos adequats als temes de la identitat humana.
- Recerca de material audiovisual i enregistrat sobre els autors i autores triats i sobre els temes concrets, tant publicat com consultable en xarxa.
- Preparació i elaboració del material complementari.
- Elaboració dels models d'exercicis que es presenten en forma de taules.

Un cop establerta la tria d'obres (novel·la, recull o selecció de contes, obra teatral i antologia poètica), s'inicia el procés de sistematització dels diferents elements amb què es defineix cada unitat didàctica d'estudi. El següent esquema mostra la tipologia de procediments seguida entorn de cada proposta de lectura:

PROCEDIMENTS	APARTATS
Material conceptual. Establir les línies temàtiques centrals de cada text	Tema
Determinar els elements tècnics, lingüístics i narratius objecte de treball	Construccions narratives
Fixació d'un conjunt de textos breus per facilitar la comprensió de l'obra i donar d'altres punts de vista sobre el tema. Textos ficcionals, testimonials i d'assaig	Material complementari (imprès i en xarxa): a) Sobre l'autor o autora b) Sobre el tema
Completar i eixamplar el coneixement de l'obra, de l'autor o autora amb una entrevista a classe, i del tema amb altres elements audiovisuals.	Activitats complementàries: a) Documentals sobre l'autor o autora b) Pel·lícules *c) Una hora amb...*

Pel que fa a la poesia el tractament és divers. S'ha fet una selecció de poetes establint els criteris següents:

1. Divisió històrica: poetes històrics (amb obra acabada) i poetes contemporanis.
2. Establir una tipologia de poemes –des de visuals a poemes amb rima—que posin en relació les diferents manifestacions artístiques, especialment amb la pintura i el cinema.

L'última part del treball ha estat dedicada a la confecció d'un dossier d'exercicis-tipus que anomeno **Quadern d'escriptura** per treballar distints aspectes amb l'alumnat. Presentació gradual que va de la lectura i comprensió de les obres proposades fins a l'elaboració de textos imitatius de tècniques narratives, punts de vistes, ... i de creació personal lliure.

S'han tingut en compte els elements següents:

1. L'explicació de la lectura en les seves principals parts significatives.
2. La singularitat del pensament i/o del llenguatge i del gènere de l'autor o autora.
3. La identificació de perspectiva entre el protagonista i l'autor, la col·lectivitat i el lector.
4. Com les tècniques, l'estructura i els estils varien entre els textos.
5. Com cadascun dels textos pot estar influït o haver influït en d'altres textos.
6. Establir comparació entre textos de diferents cultures.
7. Explorar les capacitats expressives dels alumnes (vehicular pensament, imatge, text i emoció) amb exercicis que modifiquin el text, el continuïn o hi estableixin algun tipus de diàleg temàtic o de tècnica narrativa o poètica.
8. Establir relació entre diferents formes d'expressió artística.
9. Desenvolupar tècniques d'argumentació, de persuasió de l'oient o lector dels textos dels alumnes i les alumnes. Saber incorporar d'altres punts de vistes al propi discurs.
10. Escriure textos coherents i sòlids des del punt de vista textual i gramatical.

En tot cas els exercicis proposen textos compactes no excessivament llargs que permetin la revisió i reelaboració dels mateixos.

2.2. Descripció dels recursos utilitzats

Els recursos utilitzats són bàsicament bibliogràfics i de webs dedicades a la literatura. La descripció detallada es troba en la bibliografia final.

Descrits al llarg dels apartats anteriors els podem concretar en els següents punts:

1. Consulta de diccionaris de la llengua, enciclopèdies i obres específiques.
2. Les obres seleccionades.
3. Pàgines web: pàgines d'autors contemporanis elaborades per institucions i universitats, entre d'altres.
4. Espais virtuals que connecten amb enciclopèdies electròniques i editorials.
5. Material audiovisual: versions cinematogràfiques d'obres literàries, entrevistes als escriptors i escriptores, vídeos sobre els escriptors i la seva obra.
6. Material audiovisual: vídeos que recullen entrevistes i documentals sobre els autors i autores estudiats. Molts d'ells es troben en la videoteca xtec del Departament d'Ensenyament.
7. Enregistraments sonors de poemes recitats pels propis autors i autores i CD de poemes musicats o recitats per cantants, actrius i actors especialitzats en la lectura de poesia.
8. Altres CD sobre literatura i poesia.
9. Utilització dels programes desenvolupats de la Institució de les Lletres Catalanes que garanteixen el desplaçament dels autors i autores als centres d'ensenyament tant del Principat, les Illes com el País Valencià. Es coneixem al el nom: *Itineraris de lectura* i *Al vostre gust*.

3. Resultats obtinguts.

3.1. Programació de les unitats didàctiques

És difícil explicitar tots els aspectes cognitius, temàtics, emotius, estètics, tècnics, psicològics o didàctics que es posen en joc a l'hora d'elaborar les unitats didàctiques de cadascun dels tres programes de literatura. Cal esmentar, però, alguns dels elements que s'han volgut relacionar i dir que **la sintaxi d'elements escollits** és la clau perquè la programació aconsegueixi l'objectiu d'engrescar l'alumnat, de transformar la matèria de *Literatura* en una forma activa d'**educació literària** i l'escriptura sigui vista com una forma d'expressió diversa i personal.

Els textos seleccionats relacionen i imbriquen aquests aspectes:

1. Temes socials i humans candents.
2. Necessitats psicològiques i emocionals.
3. Coneixements intel·lectuals.
4. Coneixements sobre el món.
5. Capacitat lectora i interpretativa.
6. Desenvolupament de tècniques narratives.
7. Coneixement i domini de la pròpia capacitat expressiva.
8. Introducció d'internet i dels webs literaris a l'aula.
9. La mirada visual: relació entre el text literari i el guió cinematogràfic, entre el poema visual i la pintura.
10. L'educació del gust i el plaer estètic.
11. El sentit crític i el desenvolupament del pensament lògic.

Finalment, cal dir que els tres programes que oferim contenen en els dos apartats **Material complementari** i **Activitat complementària** alguns textos o vídeo que poden ser opcionals. La combinació interna de cada programa respon a la combinació entre temes, registres, dificultat i llargària de les obres.

Realitat, escriptura i ficció-1

Títol: El llenguatge contra el silenci

UNITAT DIDÀCTICA-1.1.

Lectura: Maria-Àngels Anglada: *El violí d'Auschwitz* (1994).

I. Tema: Les guerres i els genocidis.

II. Construccions narratives: el resum; la relació entre la realitat viscuda, l'escriptura i la ficció. Diferents formes d'argumentació. Arguments racionals i arguments afectius.

III. Material complementari.

1. Sobre l'autora:

- Julià, Lluïsa: *"El violí d'Auschwitz*: el naixement d'una nova èpica", *Serra d'Or*, 475-476, 1999: 581-583.
- Miralles, Carles: "La tendresa i la sang", *Obres completes de Maria Àngels Anglada*. Volum I. Eds. 62, Barcelona: XV-XXVII.
- Julià, Lluïsa: "Carmina cum fragmentis", *El Contemporani*, 21-22, Catarroja, Afers, 2000: 39-42.
- http://www.escriptors.com/autors/angladama
- Introducció a internet. Eina de recerca d'informació literària: "Les pàgines literàries".

2. Sobre el tema:

- Lectura del conte: *Nit i boira* de Mercè Rodoreda.
- Montserrat Roig: *Els catalans als camps nazis* (1977), Eds. 62, Barcelona. (fragment)
- Anna Frank: *El diari* (2002), Plaza & Janés, Barcelona. (fragment)
- George Steiner: *Errata*. Ed. Proa, 1999: 133-135.

IV. Activitat complementària:

- Pel·lícula: *La llista de Schindler* (1994) de Steven Spielberg.

UNITAT DIDÀCTICA-1.2.

Lectura: Andreu Martín: *Muts i a la gàbia* (1986).

I. Tema: L'emigració i les seves causes.

II. Construccions narratives: estil directe/estil indirecte; la investigació policíaca, l'organització de la trama, base de tot relat. Registres literaris davant un mateix tema. Literatura i cinema.

III. Material complementari.

1. Sobre l'autor:

- Presentació del material "Itineraris de lectura" de ILC.
- http://www.escriptors.com/autors/martina

2. Sobre el tema:

- Jaume Fuster: "Manuel de Pedrolo i la novel·la policíaca en llengua catalana." *Taula de canvi*, 16, 1979.
- Jaume Fuster: *Literatura i cinema*. Entrevista de Julià Guillamon, (*Avui*, 8.IX.1985).
- Patricia Highsmith: *Suspense* (1986), Ed. Anagrama: 32-33.

IV. Activitat complementària:

- Pel·lícules a triar: *Extraños en un tren* (1951) d'Alfred Hitchcock; *El talento de Mr. Ripley* (1999) de Cate Blanchett, basada en la novel·la de Patricia Highsmith.

V. Una hora amb Andreu Martín: entrevista a l'escriptor.

UNITAT DIDÀCTICA-1.3.

Lectura: Montserrat Roig: *El temps de les cireres* (1977).

I. Tema: La nova realitat en la transició democràtica. Les imatges de la dona.

II. Construccions narratives: el relat personal, el monòleg. Estudi dels personatges protagonistes i secundaris.

III. Material complementari.

1. Sobre l'autora:

- Marta Nadal: "Montserrat Roig, un cant de maduresa", dins *Converses literàries* (1991) PAM: 127-139.
- Cristina Dupláa: *La voz testimonial en Montserrat Roig* (1996), Ed. Icaria: 115-118.

2. Sobre el tema:

- Virginia Woolf: *Una cambra pròpia* (1929), Ed. Deriva (1996). 82-86.

IV. Activitat complementària:

- Pel·lícula: *Les hores* (2002) de Stephen Daldry.

UNITAT DIDÀCTICA-1.4.

Lectura: Jaume Fuster: *La mort de Guillem* (1996).

I. Tema central: La mort d'un jove. Ideals, lluita i realitat.

II. Construccions narratives: el resum; la documentació periodística i la ficció; la memòria col·lectiva. El rerafons polític. Funcions del gènere narratiu.

III. Material complementari.

1. Sobre l'autor:

- Ignasi Riera: Pròleg a *La mort de Guillem*. Ed. Proa.
- http://www.escriptors.com/autors/fusterja

2. Sobre el tema:

- Joan Fuster: "Contra el nacionalisme" dins *Breviari cívic* (1996), Eds. 62 i "La Caixa", 119: 63-66. També *Contra el nacionalisme i altres textos*, Ed. Barcanova, 1990.
- Cesare Pavese: "De una nueva literatura" (1946) dins *El oficio de poeta* (1994), Ed. Universidad Iberoamericana, Mèxic: 17-21.

UNITAT DIDÀCTICA-1.5.

Lectura: Quim Monzó: *El cicle menstrual*, *Amb el cor a la mà*, *Quarts d'una*, *La micologia* i *La força de voluntat* d'*El perquè de tot plegat* (1993).

I. Tema central: les relacions amoroses. Convencions i comportaments.

II. Construccions narratives: característiques del relat breu; intensitat i brevetat. La ironia i la sàtira.

III. Material complementari

1. Sobre l'autor:

- *De Rusiñol a Monzó: humor i literatura*, a cura de Margarida Casacuberta i Marina Gustà. PAM, 1996.
- www.monzo.info/indc.htm

2. Sobre el tema:

- Julio Cortázar: "Alguns aspectes del conte" dins *Iniciació al conte literari*. Antologia a cura d'Alfred Sargatal. Ed. Glauco, Barcelona, 1987: 72-74.

IV. Activitat complementària:

- Pel·lícula: *El perquè de tot plegat* (1994) de Ventura Pons: *Despit* (núm.10), *Sinceritat* (núm.4), *Compenetració* (núm. 8), Epíleg: *Dubte* (núm.15) i *Pròleg: Voluntat* (núm.1).

UNITAT DIDÀCTICA-1.6.

Antologia poètica:

- Poetes històrics: Joan Brossa (poemes visuals), Vicent Andrés Estellés, Salvador Espriu i Maria-Mercè Marçal.
- Poetes contemporanis: Jaume Pérez Montaner, Salvador Jàfer, Enric Casasses, Teresa Pascual i Manuel Forcano.

Tema: Introducció a la poesia. El valor de la paraula poètica.

Elements poètics: diferents conceptes de la poesia: poesia visual. Arts visuals i poesia; poesia lírica, poesia compromesa, poesia irònica.

III. Material complementari:

- Rainer Maria Rilke: *Cartes a un jove poeta* (1929), Ed. Columna, Barcelona, Carta 1: 11-14.
- Montserrat Roig: "Vicent Andrés Estellés" (1978), dins *Retrats i personatges*, Ed. Barcanova, 1991: 167-188. (fragments)

IV. Activitats complementàries:

- Vídeos:

1) *Joan Brossa, prestidigitador de la paraula* (1991). Fundació Videoteca dels Països Catalans.

2) Salvador Espriu (1976): Entrevista realitzada per Joaquín Soler Serrano per al programa *A fondo*. Editrama.

V. Una hora amb Teresa Pascual: entrevista a l'escriptora.

Realitat, escriptura i ficció-2

Títol: La memòria soterrada. Literatura testimonial

UNITAT DIDÀCTICA-2.1.

Lectura: Carme Riera: *Dins el darrer blau* (1994)

I. Tema: Marginació i exclusió de grups. Memòria i oblit.

II. Construccions narratives: el relat històric; estudi dels personatges protagonistes i secundaris. Veritat i ficció. La crònica.

III. Material complementari.

2. Sobre l'autora:

- *El mirall i la màscara. Vint-i-cinc anys de ficció narrativa en l'obra de Carme Riera* (2000), Lluïsa Cotoner, (ed.), Ed. Destino, Barcelona.
- http://www.escriptors.com/autors/rierac
- Introducció a internet. Eina de recerca d'informació literària: "Les pàgines literàries".

2. Sobre el tema:

- J. Amat-Piniella: *K.L. Reich* (1963), Club Editor, Barcelona: 57-60.
- George Steiner: *Errata*. Ed. Proa, 1999: 76-81. (fragments)

IV. Activitat complementària:

- *Carme Riera: Escenarios para la felicidad*. Videoteca Escola Oberta.
- Pel·lícula: *El nom de la rosa* (1992), de J.J. Annaud.

UNITAT DIDÀCTICA-2.2.

Lectura: Jordi Coca: *Antígona* (2002).

I. Tema: La tragèdia humana, personal i col·lectiva. L'individu davant la llei. La necessitat dels mites.

II. Elements teatrals. El teatre: l'oralitat; el monòleg i el diàleg. La tragèdia clàssica i la seva modernitat.

III. Material complementari.

2. Sobre l'autor:

- *Què escriu i com escriu? Escriptor del mes. Gener 1994*.
- Presentació del material "Itineraris de lectura" de ILC.
- http://www.escriptors.com/autors/cocaj

2. Sobre el tema:

- Ana Iriarte: "El poder político y las leyes no-escritas" dins *Democracia i tragedia: la era de Pericles* (1996). Ed. Akal, Madrid: 39-43.
- Simone Weil: "Reflexions sobre la barbàrie" (1939) dins *Escrits sobre la guerra* (1997). Ed. Bromera, Alzira: 69-71.

IV. Una hora amb Jordi Coca: entrevista a l'escriptor.

UNITAT DIDÀCTICA-2.3.

Lectura: M. Antònia Oliver: *Joana E.* (1992)

I. Tema: Naixement de la pròpia consciència; identitat i context.

II. Construccions narratives: Les imatges de la dona. El flash-back, l'espai tancat, asfixiant i l'illa. Les referències literàries i culturals.

III. Material complementari.

2. Sobre l'autora:

- *Què escriu i com escriu? Escriptora del Mes*. Maig 1992.
- http://www.escriptors.com/autors/oliverma/

2. Sobre el tema:

- Maria Aurèlia Capmany: "D'una dona de sa casa a una intel·lectual" dins *Cartes impertinents de dona a dona* (1971). Ed. Columna, Barcelona, 1996.
- *Montserrat Roig entrevista Maria-Aurèlia Capmany* (1979). Ed. Editrama.

IV. Activitat complementària:

- Pel·lícula: *Les hores* (2002) de Stephen Daldry.

UNITAT DIDÀCTICA-2.4.

Lectura: Jaume Cabré: *Viatge d'hivern* (2000)

I. Tema central: Indagació sobre la condició humana. Veritat i ficció.

II. Construccions narratives: contrast entre la simplicitat del relat i la complexitat d'un llibre. Formes de relació entre els relats: personatges, motius, accions. Importància de la música.

III. Material complementari.

2. Sobre l'autor:

- Marta Nadal: "Jaume Cabré o la necessitat d'explicar el món", dins *Converses literàries* (1991), Ed. PAM, Barcelona.
- *Què escriu i com escriu? Escriptor del mes. Gener 1993*.
- Jaume Cabré: *El sentit de la ficció* (1999), Ed. Proa, Barcelona (fragment).
- http://www.escriptors.com/autors/cabrej/

2. Sobre el tema:

- Italo Calvino: "Rapidesa", dins *Lliçons americanes. Sis propostes per al pròxim mil·lenni* (2000). Ed. 62, Barcelona: 53-55.
- Narcís Comadira: "Llegir" dins *L'ànima dels poetes* (2002). Ed. Ara Llibres, Barcelona: 67-69.

IV. Una hora amb Jaume Cabré. Entrevista a l'escriptor.

UNITAT DIDÀCTICA-2.5.

Antologia poètica:

- Poetes històrics: Salvador Dalí, Guillem Viladot, Joan Vinyoli i Maria-Àngels Anglada.
- Poetes contemporanis: Felícia Fuster, Montserrat Abelló, Pere Gimferrer, Marta Pessarrodona i Jaume Pont.

Tema: Introducció a la poesia. El valor de la paraula poètica.

Elements poètics: Literatura i imatge: pintura i cinema. Surrealisme i cinema.

Diferents registres poètics: poesia visual, poesia lírica, poesia compromesa.

Material complementari:

- Ignacio Gómez de Liaño: "Salvador Dalí", dins *El surrealismo*, (coord.) Antonio Bonet Correa (1983). Ed. Cátedra, Madrid: 143-162. (fragments)
- André Breton: "Primer manifest del surrealisme" (1924), dins *Les avantguardes a Europa i a Catalunya*, Carme Arenas i Núria Cabré (ed.), Ed. La Magrana, Barcelona: 139 (fragments).

IV. Activitats complementàries:

- Vídeos:

1) *Un chien andalou* (1928) de Lluís Buñuel i Salvador Dalí.
2) *Salvador Dalí* (1977). Entrevista realitzada per Joaquín Soler Serrano per al programa *A fondo*. Editrama.

Realitat, escriptura i ficció-3

Títol: El viure extrem. L'autobiografia i els epistolaris. La reescriptura.

UNITAT DIDÀCTICA-3.1.

Lectura: Mercè Rodoreda: *La plaça del Diamant* (1962).

I. Tema: Les guerres i la identitat de dona.

II. Construccions narratives: el monòleg interior parlat. El simbolisme del relat.

III. Material complementari.

3. Sobre l'autora:

- AADD.: *Homage to Mercè Rodoreda*, Catalan Review (December 1987).
- Neus Carbonell, "La Plaça del Diamant" de Mercè Rodoreda (1994), Empúries, Barcelona.
- http://www.escriptor.com/autors/rodoredam
- Introducció a internet. Eina de recerca d'informació literària: "Les pàgines literàries".

2. Sobre el tema:

- Teresa Pàmies: *Gent del meu exili: inoblidables* (1975), Ed. Empúries: 5-10.
- Mercè Rodoreda: *Cartes a l'Anna Murià* (1985), Eds. de La Sal, Barcelona: 39-43.

IV. Activitat complementària:

- Pel·lícula: *La plaça del Diamant* (1981) de Francesc Betriu.
- *Mercè Rodoreda*. Entrevista realitzada per Joaquín Soler Serrano per al programa A fondo. Editrama, 1978.

UNITAT DIDÀCTICA-3.2.

Lectura: David Castillo: *El cel de l'infern* (1999).

I. Tema: Les ideologies àcrates. Utopia, somni i desencís. Les darreres revolucions.

II. Construccions narratives: Literatures urbanes i argots. Excursos. El flash-back.

III. Material complementari.

3. Sobre l'autor:

- Castillo, David: “Què és la novel·la”. *Lletra de Canvi*, 37, (Primavera, 1994), Barcelona: 5-6.
- Bonada, Lluís: “Anarquistes i republicans han idolatrat el passat de manera absurda”. *El Temps*, 927 (19-25 març), 2002: 99.

2. Sobre el tema:

- Aurora Bertrana: *Memòries. Del 1935 fins al retorn a Catalunya* (1975). Ed. Pòrtic, Barcelona: 279-281.
- Ripoll, Josep M.: “El cel de l’infern”, *Serra d’Or*, 475-476 (Juliol-Agost- 1999).

IV. Activitat complementària:

- Curtmetratge: *Dejame que te cuente* (1998) de Sílvia Munt.
- Pel·lícula: *Terra i llibertat* de Ken Loach.

UNITAT DIDÀCTICA-3.3.

Maria Barbal: *Carrer Bolívia* (1999).

I. Tema: La immigració. Immigració i conflicte econòmic als anys 60 a l’Estat Espanyol. L’emigració en el món globalitzat. Integració i mestissatge cultural.

II. Construccions narratives: identitat i estrangeria; la realitat partida i la noció de viatge a través de l’experiència dels protagonistes. Els canvis generacionals.

III. Material complementari.

3. Sobre l’autora:

- *Què escriu i com escriu? Escriptora del mes. Novembre 1993*.
- Presentació del material "Itineraris de lectura" de ILC.
- http://www.escriptors.com/autors/barbalm

4. Sobre el tema:

- Marguerite Yourcenar: “La llet de la mort”, dins *Contes orientals* (1938, 1989). Ed. Empúries, Barcelona: 31-41.
- Yacine, Tassadit: “Dones i política a Algèria: subjectes o objectes?, dins *Dona i migració a la Mediterrània occidental* (1999). Ed. Proa, Barcelona: 49-53.
- Fatima Mernissi: *El miedo a la modernidad. Islam y democracia* (1992). Ed. Oriente y Occidente. Madrid.

IV. Activitat complementària:

- Pel·lícula: *Els baguls del retorn* (1995) de Maria Miró.
- Curtmetratge: *Lalia* (1999), de Sílvia Munt.

V. Una hora amb Maria Barbal: entrevista a l’escriptora.

UNITAT DIDÀCTICA-3.4.

Lectura: Ferran Torrent: *L'illa de l'holandès* (1998).

I. Tema central: La integritat humana. Fidelitat a la pròpia causa.

II. Construccions narratives: La construcció de la intriga. La investigació policíaca. El thriller. Ironia i humor. De la novel·la al guió cinematogràfic.

III. Material complementari.

3. Sobre l'autor:

- Jaume Fuster: "No pengis els guants, Torrent!". *Escriptor del mes. Abril 1996*.
- Marta Nadal: "El triomf de la novel·la negra". Punt de lectura. ILC, 1998.
- http://www.escriptors.com/autors/torrentf/

4. Sobre el tema:

- Jaume Cabrer: "Quadern de bitàcola", dins *El sentit de la ficció* (1999). Ed. Proa, Barcelona: I-XIV (fragments).
- Jaume Fuster: *Literatura i cinema*. Entrevista de Julià Guillamon, (*Avui*, 8.IX.1985).
- Patricia Highsmith: *Suspense* (1986). Ed. Anagrama: 32-33.

IV. Activitat complementària:

- Pel·lícula: *L'illa de l'holandès* (2000) de Sigfrid Monleon.

UNITAT DIDÀCTICA-3.5.

Lectura: Narrativa breu:

a) Robert Saladrigas: *Porta de límits*, de *Còmplices de ciutat* (1999). Columna, Barcelona.
b) Cèlia Sànchez-Mústich: *Polèmica*, d'*El tacte de l'ametlla* (2000). Proa, Barcelona.

Tema central: Sàtira a les convencions i comportaments socials.

Construccions narratives: característiques del relat breu; intensitat i brevetat. La ironia i la sàtira.

Material complementari.

1. Sobre els autors:

- Marta Nadal: "La novel·la com a cosmogonia". Entrevista a Robert Saladrigas. *Serra d'Or* (novembre, 1992).
- Olga Xirinachs: "El tacte de l'ametlla". *El temps* (abril 2002).

2. Sobre el tema:

- Italo Calvino: "Exactitud", dins *Lliçons americanes. Sis propostes per al pròxim mil·lenni* (2000). Ed. 62, Barcelona: 75-77 i 86-87.

IV. Activitat complementària:

- Pel·lícula: *Vidas cruzadas* (1995) de Robert Altman.

UNITAT DIDÀCTICA-3.6.

Antologia poètica:

- Poetes històrics: J.V. Foix, Pere Quart i Gabriel Ferrater.
- Poetes contemporanis: Albert Ràfols-Casamada, Maria Beneyto, Narcís Comadira, Joan Margarit, Teresa d'Arenys i Dolors Miquel.

Tema: Introducció a la poesia. El valor de la paraula poètica.

Elements poètics: diferents registres poètics: poesia visual. Arts visuals i poesia; poesia lírica, poesia compromesa.

III. Material complementari:

- Cesare Pavese: "Leer" (1945), dins *El oficio de poeta* (1994). Universidad Iberoamericana, Mèxic: 13-16.

IV. Activitats complementàries:

- Vídeos:

1) *J.V. Foix, investigador en poesia* (1986). Ed. Fundació Enciclopèdia Catalana.
2) *J.V. Foix* (1997). Producció del Departament d'Ensenyament.

V. Una hora amb Teresa d'Arenys: entrevista a l'escriptora.

3.2. Quadern d'escriptura

El dossier didàctic descrit en els annexos és una mostra d'exercicis que forma el **Quadern d'escriptura de l'alumne/a**. Es tracta d'una proposta que pot ser ampliada i modificada però que respon a l'objectiu principal d'**ajudar a desenvolupar la competència literària** sempre lligada a la reflexió significativa sobre els textos proposats en les distintes unitats didàctiques. Aquestes activitats són models de planificació útils i còmodes per als estudiants. Dirigeixen i ordenen, fins i tot físicament, les distintes tasques, l'exercici guiat produeix una sensació d'ajuda i de seguretat a l'alumne/a poc habituat a llegir, reflexionar i escriure "literàriament". En definitiva, són exemples d'una línia de treball que caldria aprofundir i esdevenir habitual en la forma de treballar la competència literària.

El disseny de les activitats és en forma de taules que determina l'espai destinat a la resposta. Aquesta presentació, poc utilitzada en els exercicis literaris, dota l'alumne/a d'una organització mental i física important. També ajuda notòriament el professor/a en les tasques de valoració.

Els exercicis es divideixen en tres grups segons les diverses habilitats que es demanen.

- Grup-1: Per començar a treballar.
- Grup-2: Creació de textos.
- Grup-3: Reflexió crítica i artística.

El seu disseny obeeix als criteris següents:

1. L'aprenentatge no es dóna mai de forma genèrica ni general, cal fer exercicis concrets que ajudin a la reflexió personal.
2. Les reflexions proposades són parcials i es projecten sobre la realitat de l'alumne/a.
3. Les activitats són molt variades, contemplen des de la lectura personal a activitats en grups i atén gran varietat de gustos.
4. Les activitats susciten la implicació dels lectors i les lectores en les seves respostes.
5. Les activitats pretenen provocar la curiositat, el rebuig, etc. del lector/a.
6. No totes les activitats han de ser susceptibles de treballs posteriors, algunes pretenen la satisfacció estètica i emocional.
7. Es treballa en diferents línies d'anàlisi i es donen pautes interpretatives.

4. Estudis i cursos realitzats

Al llarg de l'any he realitzat estudis i altres tipus d'activitats (exposició, conferències, vídeo, antologia), seminaris i cursos diversos relacionats directament amb la literatura moderna i contemporània o en aspectes tècnics.

a) Estudis

L'edició de la traducció de *Mireia* de Frederic Mistral realitzada per la poeta Maria-Antònia Salvà. Té la particularitat de ser un text publicat per l'IEC l'any 1917 amb tantes correccions lingüístiques que el van convertir en un text híbrid. Quaderns Crema s'encarrega de l'edició. En premsa.

Mireia de Maria-Antònia Salvà en la normativització de la llengua literària moderna. Estudi dels canvis produïts entre el manuscrit i les edicions de 1917, 1924 i 1933. Es publica dins *Micel·lània Joan Veny*, volum 2 (PAM). En premsa.

b) Altres treballs literaris

Exposició Joaquim Ruyra. Blanes. Sala: "La Biblioteca". Ajuntament de Blanes i Institució de les Lletres Catalanes. Inaugurada el 14 de març. Oberta fins al 30 de novembre. Després serà itinerant.

Organitzadora i ponent del *Simposi Joaquim Ruyra*. Blanes, 29,30 i 31 de maig de 2003. Biblioteca Comarcal de Blanes.

Elaboració del guió *Joaquim Ruyra. La fascinació pel mar*. Ed. PEMAF, del Departament d'Ensenyament.

Vosaltres, paraules. Vint-i-cinc anys de poesia al País Valencià. Lluïsa Julia i Teresa Pascual (ed.). (2003). Ed. Bromera.

c) Seminaris

Participació en el *XI Seminari sobre la Traducció a Catalunya* sota el tema: **La traducció en el cinema i en el doblatge**. Vilanova i La Geltrú, 10 de maig de 2003. Moderadora de la taula rodona: "El model teòric aplicat a la traducció audiovisual. relació imatge-paraula."

d) Cursos

"Processament de textos i eines de presentació (Word i PowerPoint)." Organitzat per la Subdirecció General Tecnologies de la Informació. Entre el 15 d'octubre de 2002 i el 28 de gener del 2003. Hores: 36.

“Curs avançat de confecció de webs: pàgines literàries.” Amb el professor Vicent Partal. Entre el gener i el març de 2003. Hores: 30. Aquest curs ha tingut com a finalitat l’elaboració del nou web de l’AELC i del qual en sóc responsable. data prevista de posada en marxa: octubre 2003.

5. Conclusions

Hem arribat al final de la memòria del treball realitzat. Crec que l'exposició mateixa, la comparació amb d'altres sistemes educatius i les distintes unitats didàctiques de la programació aportada mostra, en el terreny de les conclusions dues coses importants. Per una banda **la necessitat de treballar la literatura des d'una perspectiva que reculli molts dels aspectes culturals: els canvis socials, les noves perspectives psicològiques i els nous hàbits lectors. Cal treballar en una nova perspectiva que contempli distints aspectes culturals i tècnics**, alguns coneguts sota l'epígraf d'**estudis culturals**. Des de cadascuna de les unitats didàctiques presentades a classe es passa a d'altres realitats similars que eixamplen el tema i ofereixen una visió polièdrica, l'enriqueixen i permeten situar-nos en el conjunt de la humanitat.

De fet, podem constatar que el meu treball de mostra comparteix molts dels aspectes que sustenten les programacions dels sistemes educatius comparats i que fan referència explícita a la necessitat de fer present a l'aula tant les cultures no occidentals com la presència de la tradició literària escrita per dones. En aquest sentit, el sistema anglosaxó orienta i fixa més de prop el treball del professorat. I això em porta al segon aspecte a què em volia referir. **El professorat necessita d'eines adequades per treballar a classe**. I això en un doble sentit ben evident. Per una banda necessita d'orientacions clares sobre el nou enfocament literari que es va imposant arreu i que transforma la història de la literatura en educació literària. El professorat no ha rebut aquesta educació i la inconcreció de la documentació oficial porta a incoherència, fragmentació i, en el millor dels casos, a deixar les coses tal com estaven abans de l'aprovació de la nova llei d'ensenyament. Per una altra **necessita la incorporació d'un corpus ampli de la literatura contemporània.** És un fet que tant els llibres de text inclouen sols molt tímidament els autors i autores contemporanis. El Departament ha d'assumir el risc que suposa acarar-se als autors i obres escrites en el període 1975-2000. De fet, l'obra d'alguns dels autors i autores importants d'aquests període és closa per la seva mort i, per tant, no parlar de la seva obra és silenciar-la. La d'autors vius, per tant, obra oberta, pot tenir modificacions importants, però tot i així significa acarar els i les alumnes a propostes estètiques actuals i propers a ells. Els elements negatius que es deriven de la situació actual són molt més nefastos. Es presenta la literatura catalana com a tancada i acabada sobre els anys seixanta o setanta, per tant allunyada del sentir actual i, encara més, impossibilita la incorporació lògica de les noves generacions a la pròpia tradició literària, marca un tall de difícil

reconducció per als futurs lectors i lectores adultes. I, encara per contrast amb la literatura juvenil, representa una incongruència difícil de justificar que els únics autors i autores que són presents a l'aula siguin els de literatura juvenil.

Aquest nou corpus donaria una nova visió molt més positiva del fet literari que ha d'anar acompanyada de l'elaboració d'un **material didàctic** sobre els escriptors i escriptores contemporanis. En la línia del material que el SEDEC elabora per fer possible el programa *Itineraris de lectura* o el valuós material audiovisual que també s'està realitzant des del PEMAF, del Departament d'Ensenyament. Però aquest material necessita d'un suport curricular que l'impulsi a l'aula. Crec que els esforços del Departament realitzats en la confecció del material didàctic esmentat haurien de trobar el ressò ja esmentat de **programació del disseny curricular que contempli no sols els procediments sinó també un corpus ampli de continguts literaris**.

L'experiència personal em demostra que la diversitat de la població escolar no impedeix desenvolupar un programa de literatura catalana, matèria que es pot convertir en vehicular i idònia per a la integració. Tenim molt poca tradició moderna d'estudis literaris de literatura catalana a Secundària. Aquesta manca de tradició ha fet que sovint es copiïn els models existents més propers, és a dir l'espanyol, simbiosi que encara es fa més notòria per l'absència d'un sistema educatiu català independent. Un major nivell de concreció, el suggeriment de noms d'obres i autors ajudaria enormement l'ensenyament de la literatura a les aules. Tasca que hauria de venir acompanyada de la ubicació expressa d'aquests coneixements a través de crèdits en el curriculum escolar. No treballar en aquest sentit suposa un greu retrocés.

En definitiva i ja per concloure, penso **que l'elaboració d'aquests programes de literatura contemporània vol ser un intent de mostrar que és possible ensenyar literatura**, congeniar qualitat literària i temàtica d'interès personal per a l'alumnat de secundària no obligatòria, que la literatura esdevé un mitjà d'arrelament i de participació en la societat i la cultura. I això també contempla la naturalitat i la importància amb què la literatura escrita per dones s'ha introduït arreu de les literatures contemporànies; també en la catalana. Un aspecte, treballat a l'escola des del punt de vista de la no discriminació de l'alumnat, però que no troba rèplica ni en els llibres de text, ni en les tries de lectures proposades on és notòria l'absència de les veus femenines. També, que l'educació literària estableix un diàleg fructífer amb la tècnica moderna a través d'Internet i un diàleg creatiu amb les arts plàstiques i cinematogràfiques.

6. Bibliografia

6.1. Llibres i articles sobre teoria literària i crítica, literatura i d'altres arts.

♠ AA.DD. (1987): *No creas tener derechos*. Librería de Mujeres de Milán, Madrid.

♠ AA.DD. (2002): *Memòria i literatura. La construcció del subjecte femení. Periodisme i autobiografia*. Denes, Alacant i València.

♠ BAL, Mieke (1991): *Reading Rembrandt: Beyond the Word—Image Opposition*. Cambridge University Press, Cambridge.

♠ BARTHES, Roland (1982): *Fragmentos de un discurso amoroso*. Siglo Veintiuno, Madrid.

♠ BENJAMIN, Walter (2001): *Assaigs de literatura contemporània*. Columna, Barcelona.

♠ BIRULÉS, Fina, Cèlia Amorós, Françoise Collin, Luisa Muraro, Mercè Otero i Rosa Rius (1992): *Filosofía y género. Identidades femeninas*. Pamiela, Pamplona-Iruña.

♠ BLANCHOT, Maurice (1992): *El espacio literario*. Paidós, Barcelona.

♠ BLOOM, Harold (1997): *The Anxiety of Influence. A Theory of Poetry*. Oxford University Press, New York – Oxford.

♠ BLOOM, Harold (2000): *Com llegir i per què*. Anagrama /Empúries, Barcelona.

♠ BONET CORREA, Antonio (1983): *El surrealismo*. Cátedra, Madrid.

♠ CABRÉ, Jaume (1999): El sentit de la ficció (1999). Proa, Barcelona.

♠ CALVINO, Italo (1992): *Por que leer los clásicos*. Tusquets, Barcelona.

♠ CALVINO, Italo (2000): Lliçons americanes. Sis propostes per al pròxim mil·lenni. Ed. 62, Barcelona.

♠ CASACUBERTA, Margarida i GUSTÀ, Marina (1996): *De Rusiñol a Monzó: humor i literatura*. PAM, Barcelona.

♠ CIXOUS, Hélène (1995): *La risa de la medusa*. Anthropos, Madrid.

♠ COMADIRA, Narcís (2002). Ara Llibres, Barcelona.

♠ CORTÁZAR, Julio: "Alguns aspectes del conte". Dins Sargatal, Alfred (1987): *Iniciació al conte literari*. Glauco, Barcelona.

♠ COTONER, Lluïsa (2000): *El mirall i la màscara. Vint-i-cinc anys de ficció narrativa en l'obra de Carme Riera*. Destino, Barcelona.

- DUPLÁA, Cristina (1996): *La voz testimonial en Montserrat Roig*. Icaria, Barcelona.

- DURAS, Marguerite (1994): *Escribir*. Tusquets, Barcelona.

- ECO, Umberto (1995): *Interpretación y sobreinter*pretación. Cambridge University Press, Londres.

- ELIADE, Mircea, (1955): *Imágenes y símbolos*. Taurus, Madrid.

- FERRATÉ, Juan (1962): *La operación de leer*. Seix Barral, Barcelona.

- FUSTER, Jaume "Manuel de Pedrolo i la novel·la policíaca en llengua catalana". *Taula de Canvi*, 16, 1979.

- FUSTER, Jaume "Literatura i cinema". Entrevista de Julià Guillamon. *Avui* (8.IX.1985)

- GARCÍA GUAL, Carlos (1999): *Sobre el descrèdito de la literatura y otros avisos humanistas*. Ed. Península, Barcelona.

- GAUDREAULT, André i François Jost (1990): *Le récit cinématographique. Cinéma et récit-II*. Nathan, Condé-sur-Noireau (France).

- GIMFERRER, Pere (1985): *Cine y literatura*. Planeta, Barcelona.

- GIROLAMO, Contanzo Di (1978): *Teoría crítica de la literatura*. Crítica, Barcelona.

- GUGLIELMI, Guido (1967): *Letteratura come sistema e come funzione*. Einaudi, Torino.

- HAMON, Philippe (1991): *La Description littéraire. De l'Antiquité à Roland Barthes: une anthologie.* Macula, Paris.

- HIGHSMITH (1986): *El suspense*. Anagrama, Barcelona.

- JULIÀ, Lluïsa. "Carme Serrallonga, la passió d'aprendre". *El País*. Quadern (17.2.1994): 1-3.

- JULIÀ, Lluïsa (1999): "El violí d'Auschwitz: el naixement d'una nova èpica". *Serra d'Or*, 475-476: 581-583.

- JULIÀ, Lluïsa (2000): "Carmina cum fragmentis". *El Contemporani*, 21-22, Afers, Catarroja: 39-42.

- KUNDERA, Milan (1988): *The Art of the Novel*. Faber and Faber, London i Boston.

- LARIOS Jordi (ed.) (1996). Textos de Henry James, T.S. Eliot, W.H. Auden i Doris Lessing. *Llegir i escriure*. Empúries, Barcelona.

- LEWIS, C.S. (1989): *Un experiment de crítica literària*. Quaderns Crema, Barcelona.

- LLOVET, Jordi (1990): *El sentit i la forma. Assaigs d'estètica*. Eds. 62, Barcelona.

- MONEGAL, Antonio (Comp.) Textos de Gilman, Riffaterre i Steiner entre d'altres (2000): *Literatura y pintura*. Arco / Libros, Madrid.

- PANOFSKY, Erwin (1972): *Estudios sobre iconografía*. Alianza, Madrid.

- PAVESE, Cesare (1945): *El oficio de poeta*. Universidad Iberoamericana, Mèxic.

- POSTMAN, Neil (1993): *Divertim-nos fins a morir. El discurs públic a l'època del "show-business"*. Llibres de l'Índex, Barcelona.

- POUND, Ezra (1991): *ABC of Reading*. Faber and Faber, London.

- RILKE, Rainer Maria (1929): Cartes a un jove poeta. Columna, Barcelona.

- ROMILLY, Jacqueline De (1999): *El tresor dels sabers oblidats*. Eds. 62, Barcelona.

- SEGARRA, Marta i Àngels Carabí (eds.) (2000): *Feminismo y crítica literaria*. Icaria, Barcelona.

- SEGRE, Cesare (1985): *Principios de análisis del texto literario*. Crítica, Barcelona.

- SERRANO, Sebastià (1978): *Teoria del coneixement*. Laia, Barcelona.

- STEINER, George (1997): *Pasión intacta. Ensayos 1978-1995*. Siruela, Madrid.

- STEINER, George (1999): *Errata. Una vida a examen*. Proa, Barcelona.

- VALVERDE, Josep M. (1982): *La literatura*. Montesinos, Barcelona.

- WOOLF, Virginia (1999): *Dones i literatura*. Columna, Barcelona.

6. 2. Llibres de teoria i d'experimentació didàctica, articles i exercicis

- ♠ AA.DD. A cura de Pedro Provencio Chumillas (1987): *El aula sin fronteras*. Premios Francisco Giner de los Ríos a la Innovación Educativa 1983/86. Fundación Banco Exterior, Madrid.

- ♠ ALCOVERRO, Carme (1998) "Tallers literaris i activitats culturals a l'ensenyament secundari", dins *Articles de didàctica de la Llengua i de la Literatura, 16. La narració.* Graó, Barcelona: 49-59.

- ♠ BADIA, Dolors i Montserrat Vilà (1984): *Jocs d'expressió oral i escrita*. Eumo, Vic.

- ♠ BADIA, Dolors, Montserrat Vila i Núria Vilà (1988): *Jocs de ploma. Propostes per a l'expressió escrita*. Graó, Barcelona.

- ♠ BALLART, Pere (2000): "El segle del text. Cent anys de crítica literària i les formes del comentari de text" dins, *Articles de didàctica de la Llengua i de la Literatura, 22. El comentari de text.* Graó, Barcelona: 18-27.

- ♠ BORDONS, Glòria (coord.) (2003): *Aprendre amb Joan Brossa*. Universitat de Barcelona i Fundació Joan Brossa, Barcelona.

- ♠ CALVO, José Luís (1987): *Acercarse a la literatura*. Alhambra, Madrid.

- ♠ CAMPS, Anna, Helena Calsamiglia, Xavier Luna, Marta Milian, Maria Campllo, Helena Usandizaga i Oriol Guasch (1990): *Text i ensenyament. Una aproximació interdisciplinària*. Barcanova, Barcelona

- ♠ CAMPS, Anna (coord.) (1994): *Context i aprenentatge de la llengua escrita*. Barcanova, Barcelona.

- ♠ CAMPS, Anna i Teresa Colomer (coord.) (1998): *L'ensenyament i l'aprenentatge de la llengua i la literatura en l'educació secundària*. ICE / Horsari, Barcelona.

- ♠ CASSANY, Daniel (1987): *Descriure escriure. Com s'aprèn a escriure*. Empúries, Barcelona.

- ♠ CASSANY, Daniel (1993): *La cuina de l'escriptura*. Empúries, Barcelona.

- ♠ CASSANY, Daniel, Marta LUNA i Glòria SANZ (1991): *44 exercicis per a un curs d'expressió escrita*. Guix, Barcelona.

- ♠ CASSANY, Daniel, Marta LUNA i Glòria SANZ (1993): *Ensenyar llengua*. Graó, Barcelona.

- ♠ CASTELLÀ, Josep M. (1992): *De la frase al text*. Empúries, 1992.

- ♠ CAO MARTÍNEZ, Ramón (1998): "A vueltas con el comentario de textos en el bachillerato" dins *Textos de didáctica de la lengua y de la literatura*, núm. 15. *Enseñar lengua y literatura en el bachillerato*. Graó, Barcelona, gener-1998: 29-44.

- COLOMER, Teresa i Anna Camps (ed.) (1991): *Ensenyar a llegir, ensenyar a comprendre*. Eds. 62 / Rosa Sensat, Barcelona.

- COLOMER, Teresa (coord.) (1994): *Ajudar a llegir. La formació lectora a primària i secundària*. Barcanova / UAB., Barcelona.

- COLOMER, Teresa (1995): "La adquisición de la compencia literaria", dins *Textos de didáctica de la lengua y de la literatura*, núm. 4. *La educación literaria*. Graó, Barcelona: 8-22.

- COLOMER, Teresa, Carlos Lomas, Gemma Lluch, Teresa Mañà, Víctor Moreno, Uri Ruiz (1996): "Lecturas i materiales (guia de recursos)", dins *Las otras literaturas*. *Textos de didáctica de la lengua y de la literatura*, núm. 9. Graó, Barcelona: 51- 59.

- COLOMER, Teresa (1998): *La formació del lector literari*. Barcanova, Barcelona.

- DEVIS, Anna i SENDRA, Josep (2000). "Un model de comentari de textos per al batxillerat" dins *Articles de didàctica de la Llengua i de la Literatura, 22. El comentari de text.* Graó, Barcelona: 57-65.

- GONZÁLEZ, Javier, Tomás Motos i Francisco Tejedo (1987): *Expresión escrita o estrategias para la escritura*. Alhambra, Madrid.

- LOMAS, Carlos i TUSÓN, Amparo (1998): "Enseñar lengua y literatura en el bachillerato", dins *Textos de didáctica de la lengua y de la literatura*, núm. 15. *Enseñar lengua y literatura en el bachillerato*. Graó, Barcelona, gener-1998: 5-13.

- MORENO, Víctor (1996): "El taller de los relatos en la educación secundaria", dins *Las otras literaturas*. *Textos de didáctica de la lengua y de la literatura*, núm. 9. Graó, Barcelona: 41- 49.

- OROZCO, Ana (1998): "*Textos de didáctica de la lengua y de la literatura*, núm. 15. *Enseñar lengua y literatura en el bachillerato*. Graó, Barcelona, gener-1998: 61-69.

- PENNAC, Daniel (1992): *Com una novel·la*. Empúries, Barcelona.

- PIATTELLI-PALMARINI, Massimo (ed.) (1979): *Théories du langage. Théories de l'aprentissage. Le debat entre Paiget et Noam Chomsky*. Du Seuil, Paris.

- QUENEAU, Raymond (1989): *Exercicis d'estil*. Quaderns Crema, Barcelona.

- RAMÍREZ, Rosa M. (1988): *De la novel·la al teatre*. Eds. 62 / Rosa Sensat, Barcelona.

- RIGAU, Gemma (1981): *Gramàtica del discurs*. Departament de Filologia Hispànica (UAB), Bellaterra.

- RODARI, Gianni (1989): *Gramàtica de la fantasia*. Traducció de Teresa Duran. Aliorda, Barcelona.

6.3. Revistes especialitzades en didàctica

- *Articles de didàctica de la Llengua i de la Literatura, 10. La poesia.* Graó, Barcelona, octubre-1996.
- *Articles de didàctica de la Llengua i de la Literatura, 16. La narració.* Graó, Barcelona, juliol-1998.
- *Articles de didàctica de la Llengua i de la Literatura, 17. Experiències d'escriptura reflexiva.* Graó, Barcelona, gener-1999.
- *Articles de didàctica de la Llengua i de la Literatura, 21. Literatura juvenil.* Graó, Barcelona, abril-2000.
- *Articles de didàctica de la Llengua i de la Literatura, 22. El comentari de text.* Graó, Barcelona, juliol-2000.
- *Textos de didáctica de la lengua y de la literatura*, núm. 4. *La educación literaria*. Graó, Barcelona, 1995.
- *Textos de didáctica de la lengua y de la literatura*, núm. 9. *Las otras literaturas*. Graó, Barcelona, 1996.
- *Textos de didáctica de la lengua y de la literatura*, núm. 15. *Enseñar lengua y literatura en el bachillerato*. Graó, Barcelona, gener-1998.

6.4. Publicacions sobre els escriptors i escriptores tractats.

- *Escriptor del mes*. (Jordi Coca, Maria-Mercè Marçal, Maria Barbal...). Institució de les Lletres Catalanes, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.

- *Centenari de...* (*J.V. Foix, Joan Oliver "Pere Quart"...)*. Institució de les Lletres Catalanes, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.

- *Punt de lectura.* (Montserrat Abelló, Enric Casassas...). Institució de les Lletres Catalanes, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.

- *Itineraris de lectura.* (Jaume Cabré, Maria-Mercè Roca, Jordi Coca...). Institució de les Lletres Catalanes. Elaboració: Servei d'Ensenyament del Català. Coordinació Maria Areny.

-- **Entrevistes**

- NADAL, Marta (1991): *Converses literàries*. PAM, Barcelona

- ROIG, Montserrat (1991): *Retrats i personatges*. Barcanova, Barcelona.

- Videoteca del programa *A fondo*. Entrevistes a escriptors realitzades per Joaquín Soler Serrano. Editrama.

- Videoteca del programa *Personatges*. Entrevistes a escriptors realitzades per Montserrat Roig. Editrama.

6.5. Webs literaris i CD roms

♠ http://www.escriptors.com

♠ http://www.mmlab.ua.es/lletraferit

♠ http://www.uoc.es/lletra/cat/index.html

♠ http://cultura.gencat.es/ilc/qeq/index.asp

♠ http://www.gencat.es/bc

♠ http://www.gencat.es/slp/utls/catalan/vtls-basic.html

♠ http://www.cbuc.es/ccuc

♠ http://www.vilaweb.com/lletres

♠ http://www.lluisvives.cervantesvirtual.com

♠ http://www.uv.es/infobib/sib/catalogo_c.html*

♠ http://www.uib.es/servei/biblioteca/cataleg/titol.htm

♠ http://www.hipatia.uab.es/traces.htm

♠ http://www.xtec.es/cgi/videoteca

♠ *Dotze sentits. Poesia Catalana d'Avui*. Dirigit per Xavier Berenguer i Jaume Subirana. Universitat Pompeu Fabra, Proa i Diputació de Barcelona, 1996.

* El símbol ~ ha de situar-se enlairat. Per això no dóna senyal d'adreça correcta.

7. Annexos

Relació dels materials continguts en els annexos

Annex-1: Dossiers d'activitats. Grup-1: Per començar a treballar.

Annex-2: Dossiers d'activitats. Grup-2: Creació de textos.

Annex-3: Dossiers d'activitats. Grup-3: Reflexió crítica i artística.

Annex-4: Antologies poètiques.

ANNEX-1
Dossier d'activitats

GRUP-1: Per començar a treballar

- **Exercicis en forma de taula que donen una informació bàsica a partir de la qual poder avançar amb major garanties en la interpretació del text, (tema, motivacions personatges, actitud i intenció de l'autor/autora).**
- **Responen a les característiques de simplicitat i claredat, després de la informació donada a classe.**
- **Contemplen:**

1. **L'esquema general de l'obra: per a l'acció, temps/espai, personatges, acció-seqüències.**
2. Els personatges.
3. la sintaxi de personatges
4. La veu narrativa: primera o tercera persona.
5. Tècnica narrativa: relat consecutiu, flash-back, monòleg, diàleg...

GRUP-1

	NOM I COGNOMS	CURS
ESQUEMA GENERAL		

AUTOR O AUTORA	TÍTOL DE L'OBRA / ANY	GÈNERE LITERARI

Lloc principal de l'acció		
D'altres llocs referits		
Temps real (any, període de temps)		
Temps referit		
Acció central Plantejament personatge(s) implicat(s)		
Acció central Fets centrals (a) Personatges implicats(b)	**a** • • • • •	**b** • • • • •
Acció central Final		
Aproximació al tema (1)		

GRUP-1

	NOM I COGNOMS	CURS
PERSONATGES/ PROTAGONISTA		

AUTOR O AUTORA	TÍTOL DE L'OBRA / ANY	GÈNERE LITERARI

Nom o noms (pseudònims)	Sexe	Edat (i/o període descrit)

Classe social (inicial) Situació en el món (viu sol/a; casat/da; fill/filla de...)		
Descripció física: a)Trets més destacats b)Anota la pàgina o pàgines	**a** • • •	**b** • • •
Descripció psicològica a)Trets més destacats **b)Anota la cita i la pàgina**	• • •	
Principal transformació o transformacions sofertes al llarg de l'obra	Positives	Negatives .../...

Valoració personal del protagonista. En relació: a)Reacció davant l'acció b)Relació amb la resta de personatges c)Situacions similars que coneguis d)Grau de proximitat o antipatia amb com reaccionaria el lector/a 6)Altres	• • • •
Intencionalitat de l'autor o autora	• • • •

GRUP-1

	NOM I COGNOMS	CURS
PERSONATGES/ ALTRES-1		

AUTOR O AUTORA	TÍTOL DE L'OBRA / ANY	GÈNERE LITERARI

Nom o noms (pseudònims)	Sexe	Edat (i/o període descrit)

Classe social (inicial) Situació en el món (viu sol/a; casat/da; fill/filla de...)		
Descripció física: a)Trets més destacats b)Anota la pàgina o pàgines	**a** • • •	**b** • • •
Descripció psicològica a)Trets més destacats **b)Anota la cita i la pàgina**	• • •	
Principal transformació o transformacions sofertes al llarg de l'obra	Positives	Negatives .../...

Valoració personal del personatge-1 En relació: a)Reacció davant l'acció b)Relació amb la resta de personatges c)Situacions similars que coneguis d)Grau de proximitat o antipatia amb com reaccionaria el lector/a 6)Altres	• • • •
Intencionalitat de l'autor o autora	• • • •

GRUP-1

	NOM I COGNOMS	CURS
PERSONATGES/ ALTRES-2		

AUTOR O AUTORA	TÍTOL DE L'OBRA / ANY	GÈNERE LITERARI

Nom o noms (pseudònims)	Sexe	Edat (i/o període descrit)

Classe social (inicial) Situació en el món (viu sol/a; casat/da; fill/filla de...)		
Descripció física: a)Trets més destacats b)Anota la pàgina o pàgines	**a** • • •	**b** • • •
Descripció psicològica a)Trets més destacats **b)Anota la cita i la pàgina**	• • •	
Principal transformació o transformacions sofertes al llarg de l'obra	Positives	Negatives .../...

Valoració personal del personatge-2 En relació: a)Reacció davant l'acció b)Relació amb la resta de personatges c)Situacions similars que coneguis d)Grau de proximitat o antipatia amb com reaccionaria el lector/a 6)Altres	• • • •
Intencionalitat de l'autor o autora	• • • •

GRUP-1

	NOM I COGNOMS	CURS
PERSONATGES/ ALTRES-3		

AUTOR O AUTORA	TÍTOL DE L'OBRA / ANY	GÈNERE LITERARI

Nom o noms (pseudònims)	Sexe	Edat (i/o període descrit)

Classe social (inicial) Situació en el món (viu sol/a; casat/da; fill/filla de...)		
Descripció física: a)Trets més destacats b)Anota les pàgines	**a** • • •	**b** • • •
Descripció psicològica a)Trets més destacats **b)Anota la cita i la pàgina**	• • •	
Principal transformació o transformacions sofertes al llarg de l'obra	Positives	Negatives .../...

Valoració personal del personatge-3 En relació: a)Reacció davant l'acció b)Relació amb la resta de personatges c)Situacions similars que coneguis d)Grau de proximitat o antipatia amb com reaccionaria el lector/a 6)Altres	• • • •
Intencionalitat de l'autor o autora	• • • •

GRUP-1

	NOM I COGNOMS	CURS
SINTAXI DE PERSONATGES		

AUTOR O AUTORA	TÍTOL DE L'OBRA / ANY	GÈNERE LITERARI

Descriu les relacions entre els personatges en forma d'arbres. Seguint una estructura similar a l'exemple extret d'*El violí d'Auschwitz* de Maria-Àngels Anglada.
Cal tenir en compte les relacions parentals o altres relacions que estableix el relat i els llocs on es produeixen.
1) El trio musical Izvorul: Gerda i Virgili Stancu i Climent Moragues. 2) M. Àngels: l'escriptora. 3) Electra, companya de Climent Moragues; 4) l'Ingrid; 5) En Daniel és el pare adoptiu de la Regina, neboda,i el marit de l'Eva.6) En Rudi és el pare d'en Daniel, també músic. 7) En Daniel, el luthier, és company de: Bronislaw al camps. 8) Altres companys: Freund, bon company i el professor, antic forner.

Els militars nazis, "Els porcs"
1)Himmler, el Gran porc, el Reichführer de les SS (fora del camp dels Tres Rius). 2) Rascher, el comandant del camp. Anomenat "el monstre". 3) Saukel, kapo més pendent dels presoners. 4) El kapo ucraïnès.

GRUP-1

	NOM I COGNOMS	CURS
ESTRUCTURA NARRATIVA		

AUTOR O AUTORA	TÍTOL DE L'OBRA / ANY	GÈNERE LITERARI

Principal veu narrativa (Nom)	primera persona	tercera persona	canviant	veu narrativa externa
Altres narradors (Noms)				

Completa amb una creu:

Tipus de relat (pot combinar més d'una característica)	històric	psicològic	fantasiós	detectivesc
	crònica social	crònica política	mític	memorialístic
Altres (Dóna un nom)				

Tècniques narratives-1 (elements interns) Anota capítols o pàgines	record (flash-back)	avanç progressiu	monòleg	diàleg
Tècniques narratives-2 (presentació obra als lectors)	relat dins el relat	fets extret del real (document)	fets inventats	relació entre els relats (narracions)

ANNEX-2

GRUP-2: Imitar, escriure, crear

- **Conjunt d'exercicis tendents a la imitació de textos literaris i a la creació de textos personals similars als proposats a classe.**
- **Es presenten pautats en forma de taula per marcar espai i per convertir-los en** el quadern d'escriptura de l'alumne/a**.**
- **Es dissenyen propostes concretes a partir de les unitats didàctiques descrites, segons es contempla en l'apartat: *Autor títol i gènere* de cada activitat.**
- **Segons les característiques de cada text es recomanen de fer uns exercicis o uns altres.**
- **No es pretén que l'alumne/a realitzi cadascuna de les propostes per a cadascun dels textos.**
- **Les activitats responen a les característiques de simplicitat i claredat, després de la lectura atenta de l'obra, de la informació donada a classe i d'haver fet i comentat el grup-1 d'exercicis.**
- **També responen a la progressió seqüencial: "imitar, escriure, crear."**
- **En aquest apartat es contemplen els exercicis en grup.**
- **Els exercicis presentats a continuació parteixen de la idea-marc. Se'n poden crear molts d'altres i es poden aplicar a d'altres obres:**

1. **Imitar l'estil d'un personatge.**
2. **Descriure un escenari similar o oposat, per contrast.**
3. **Transformar un monòleg en diàleg.**
4. **Transformar un diàleg en narració de l'autor/ d'un dels personatges del diàleg.**
5. **El resum: d'un capítol, de tota l'obra, de l'acció principal...**
6. Inventar una acció paral·lela que se sumi a les existents. (Indica el grau d'entesa del text i de les motivacions dels personatges).
7. Inventar un altre final.
8. Escoltar, llegir i escriure poesia. Conforma un apartat especial a partir de l'antologia de textos poètics que es presenta a classe. Es treballa sempre un apartat d'imatge i poesia.
9. Escriure un poema amb el mateix tema

10. Escriure un poema amb la mateixa rima

GRUP-2

	NOM I COGNOMS	CURS
IMITAR, ESCRIURE, CREAR		

AUTOR O AUTORA	TÍTOL DE L'OBRA / ANY	GÈNERE LITERARI
Mercè Rodoreda	La plaça del Diamant (1962)	Novel·la

Imagina una dia habitual de Natàlia/Colometa abans de la guerra. Imita el seu estil.

Defineix amb dues o tres frases les accions que farà.		
Determina el lloc on passa l'acció o la discussió, etc.		
Anota algunes de les paraules i expressions, extretes del text, que utilitzarà		
Defineix amb substantius i verbs les seqüències que tindrà el teu text. Pensa la frase final.	1. 2. 3. 4.	
Escriu el teu text de 20 a 25 ratlles.		

GRUP-2

	NOM I COGNOMS	CURS
IMITAR, ESCRIURE, CREAR		

AUTOR O AUTORA	TÍTOL DE L'OBRA / ANY	GÈNERE LITERARI
Jordi Coca	Antígona (2002)	Obra teatral

Transforma en relat el diàleg entre Antígona i Creont. (ps.46-49)

Resum el tema central de la discussió.		
Escriu la frase o frases centrals de la discussió entre els dos personatges		
Estableix un paral·lelisme amb una situació política actual		
Tria un narrador extern en tercera persona. Defineix la seva actitud.		
Anota alguns dels canvis de llenguatge que hauràs de realitzar: temps verbals, temporals, interrogacions, pronoms		
Anota els noms dels signes de puntuació que apareixen i desapareixen.	apareixen	desapareixen

Anota alguns dels canvis habituals que hauràs d'establir en el text, segons la mostra.	• --"I tu, Antígona, suposo que negues..." "Creont creu que Antígona negarà..." •
Determina el nombre de paràgrafs que tindrà el nou text i el seu contingut.	

Escriu el teu relat

GRUP-2

	NOM I COGNOMS	CURS
IMITAR, ESCRIURE, CREAR		

AUTOR O AUTORA	TÍTOL DE L'OBRA / ANY	GÈNERE LITERARI
Andreu Martín	Muts i a la gàbia (1986)	novel·la negra

Tria o trieu un cas d'assassinat aparegut al diari

Copia la notícia.				
Estableix els paràmetres de l'assassinat	identitat de l'assassinat	lloc	circumstàncies	
Crea l'assassí a partir de la informació que tens	identitat	per què ha triat l'assassí (mòbil)	arma	altres
Imagina l'assassinat. Determina l'ordre dels fets.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.			

Algunes dels paràgrafs hauran de començar segons el model	“L’assassinat es va produir un vespre que...”	“L’assassí [nom] va amagar l’arma...”
Extreu de la novel·la algunes expressions de llenguatge que utilitzaràs		

Escriu el teu relat

GRUP-2

	NOM I COGNOMS	CURS
IMITAR, ESCRIURE, CREAR		

AUTOR O AUTORA	TÍTOL DE L'OBRA / ANY	GÈNERE LITERARI
Montserrat Roig	El temps de les cireres (1977)	novel·la

Història i ficció

Determina 3 fets històrics i demostra que ho són. (Noms, fets, anys...)	1. 2. 3.
A nota els fets que marquen l'evolució política de Natàlia i la causa del seu exili.	
Defineix els fets que marquen la vida afectiva de Natàlia.	

Novel·la i document. Anota 3 elements de la vida de Natàlia propis de la seva generació.	
A partir de la informació del full sobre el personatge i de tota la informació que tens, explica la teva visió de Natàlia.	

GRUP-2

	NOM I COGNOMS	CURS
IMITAR, ESCRIURE, CREAR		

AUTOR O AUTORA	TÍTOL DE L'OBRA / ANY	GÈNERE LITERARI
Joan Brossa	poemes visuals sobre l'abecedari	poesia

Poesia i pintura

La metàfora visual. Després de veure el vídeo *Joan Brossa, prestidifitador de la paraula*, explica el sentit metafòric de l'abecedari per al poeta.	
Quins elements rupturistes i provocadors hi ha en Brossa?	
Joan Brossa: "La A és l'alfa, la porta de l'alfabet, l'entrada a la literatura". Fes un poema visual o un poema objecte a partir de la noció de SUD i seguin l'esquema	1. SUD manté similaritat amb [objecte/color/lletra..... 2. SUD manté oposició amb [objecte/forma geomètrica/color... 3. Aspecte de denúncia/reflexió/... triat 4. La distribució dels elements del poema en el full serà...
Anota les altres associacions d'idees que has fet	

Escriu el teu poema	

ANNEX-3

GRUP-3: Reflexió crítica i artística

- **Conjunt d’exercicis de reflexió literària sobre els textos proposats.**
- **Conjunt d’activitats que relacionen text literari, guió cinematogràfic i imatge. Les adaptacions.**
- **Els exercicis presentats a continuació parteixen de la idea-marc esbossada. Se’n poden crear molts d’altres i es poden aplicar a d’altres obres:**

1. Reflexió sobre el tema.
2. Relació entre el text literari i el material complementari.
3. Relació entre el text proposat i l’activitat complementària.
4. Sobre l’autor o autora. (Sobre el text Qui sóc i per què escric”.)
5. Preparació de l’entrevista a l’autor o autora.

GRUP-3

	NOM I COGNOMS	CURS
REFLEXIÓ CRÍTICA I ARTÍSTICA		

AUTOR O AUTORA	TÍTOL DE L'OBRA / ANY	GÈNERE LITERARI
Quim Monzó	El perquè de tot plegat (1993)	relats

Relat i guió cinematogràfic. Les lleis d'un gènere.

Resum *el conte* Sinceritat.		
Després de llegir Alguns aspectes del conte de Julio Cortázar. Indica 2 aspectes tècnics que compleix aquest conte.		
Reflexió sobre el tema. Indica 2 elements sobre la intenció del text	1) donar a conèixer 2) denunciar 3) divertir	4) fer un retrat psicològic 5) fer una paròdia 6) fer una crònica

Conte / guió. L'humor. Anota 3 aspectes d'humor en el text.	

Conte / guió. L'humor. Anota com es transformen els 3 aspectes anteriors a la pantalla.	

GRUP-3

	NOM I COGNOMS	CURS
REFLEXIÓ CRÍTICA I ARTÍSTICA		

AUTOR O AUTORA	TÍTOL DE L'OBRA / ANY	GÈNERE LITERARI
Salvador Dalí	Peix perseguit per un raïm (1929)	prosa surrealista

L'associació d'idees i els somnis. Relat i guió cinematogràfic.

Anota totes les transformacions que tenen lloc en el relat.	De ... a ...	
***Un chien andalous* de Buñuel i Dalí. Anota 3 imatges imactants, anota la sensació i analitza la seva causa**	imatge	causa de l'impacte

Explica una imatge onírica que hagis tingut	
Analitza el seu origen (angoixa, conversa, temença...).	

Relaciona-la amb alguns elements poètics donats a classe	
Estableix una correlació de transformacions no lògiques	

Escriu el teu relat surrealista

ANNEX-4

- **Tria antològica de poetes històrics i contemporanis presentats en les tres unitats poètiques programades.**
- **Conté 2 o 3 poemes per poeta.**
- **Respon als criteris següents:**

1. **Contempla les distintes formes mètriques i del poema visual i el poema objecte a les relacions amb la pintura i al joc fònic.**
2. **Té en compte les distintes visions poètiques: poesia compromesa, poesia com a divertiment, poesia paròdia, poesia lírica.**
3. **Té en compte la reflexió sobre distintes parts del món i la relació amb els temes tractats en les altres unitats didàctiques.**
4. **Presenta una paritat entre veus masculines i femenines.**

• Unitat didàctica 1.6.

a) Poetes històrics

1. Joan Brossa: "Imant", "Lletra amb suplements", "Muntanya" i "Codi". (*Poemes visuals*, 1975).
2. Vicent Andrés Estellés: *el dia 4 de setembre faré cinquanta anys...* (*Versos per a Jackeley*, 1982) i "*És temps És temps!...*" (*Puig Antich*, 1989).
3. Salvador Espriu: "*Quina petita pàtria...*" (*Cementiri de Sinera*, 1946) i "*Els nostres avis varen mirar,...*" (*La pell de brau*, 1960).
4. Maria-Mercè Marçal: "Divisa", "*Drap de la pols, escombra, espolsadors...*" (Cau de llunes, 1977) i "*Mai cap amant no ha gosat arribar...*" (Sal oberta, 1980).

b) Poetes contemporanis

5. **Jaume Pérez Montaner: "Lentament es dessagna el violí" (*L'heura del desig*, 1985), "Començament sense final" (*Fronteres*, 1994) i "Com el gat tinc set vides" (*L'oblit*, 1996).**
6. **Salvador Jàfer: " El crit d'un venedor d'espant" (*L'esmorteïda estela de la platja*, 1974) i "Khardja 2b" (*Navegant obscur*, 1987).**

7. **Enric Casasses: "Sextina" (*Començament dels començaments i ocasió de les ocasions,* 1994), "Sis quarts de dues" i "I en Salvador da-li que da-li! (*No hi érem*, 1993)**
8. **Teresa Pascual: "Els teus llavis em tornen a l'arena... (Arena, 1992), "*condemnadament llarga és la nit...*", "*L'oblit no arriba a totes les estances...*" (*Curriculum vitae*, 1996), ...a la vida, la vida que cedeix..." i "*Ordre partit en dos que creua l'ordre,...*" (*El temps en ordre*, 2002)**
9. **Manuel Forcano: "Corint" i "Tel-Aviv" (*Corint*, 2000).**

- **Unitat didàctica 2.6.**

a) Poetes històrics

10. Salvador Dalí: "Peix perseguit per un raïm" (*Amic de les Arts*, 1929) i "Poema agafat al vol, no taquigràficament" (*L'alliberament dels dits. Obra catalana completa*, 1955)
11. Guillem Viladot: "Poema de l'home" (1972) i "Sense títol", 1998) dins *Poesia visual catalana*. Centre d'Art Santa Mònica (14.I-23.II-1999). Generalitat de Catalunya.
12. Joan Vinyoli: "Manobre· (*A hores petites*, 1981) i "*Ajunto mots per fer-me un trampolí...*", (*Passeig d'aniversari*, 1984).
13. Maria-Àngels Anglada: "L'endemà de Vandellós" i "Senyal de perill" (*Columna d'hores. 1965-1990*), 1990).

b) Poetes contemporanis

14. **Felícia Fuster: "Qui" (*Aquelles cordes del vent*, 1987), "*Ara...*" i "*Aquest desfici...*" (*Versió original*, 1996).**
15. **Montserrat Abelló: "*Com ric mireu...*" (Són màscares que m'emprovo, 1995) i "*Set...*" (*Dins l'esfera del temps*, 1998).**
16. **Pere Gimferrer: "Destí" (*Mirall, espai, aparicions*, 1981) i "Escoltant" (*El vendaval*, 1988).**
17. **Marta Pessarrodona: "Anna Gorenko" (*Eros més que Thànatos*, 1994) i "Les dones de l'any 2000. Gotham'95" (*L'amor a Barcelona*, 1998).**
18. **Jaume Pont: "Invitació al viatge", "Després de la mudesa" (*Vol de cendres*, 1996) i d'Abu Muhammad Abd Allah (*Llibre de la Frontera*, de Musa ibn al-Tubbi, 2000).**

- Unitat didàctica 3.6.

a) Poetes històrics

19: J.V. Foix: "*Quan érem a la font tots dos,...*" (*Gertrudis*, 1927), "*Sol, i del dol, i amb vetusta gonella...*" (*Sol, i de dol*, 1947) i "*És quan dormo que hi veig clar...*" (*On he deixat les claus...* 1953).

19. Pere Quart: "Antonio, mestre perruquer,... (*Les decapitacions*, 1934), "Ase" i "Zebra" (*Bestiari*, 1937), "Codicil de poeta" i "Hi ha coses massa pures" (*Vacances pagades*, 1960).
20. Gabriel Ferrater: "In memoriam", (fragment) (*Da nuces pueris*, 1960) i "Cambra de la tardor" (*Menja't una cama*, 1962).

b) Poetes contemporanis

21. Albert Ràfols-Casamada: "*MOURE el foc o el bosc...*" (*Signe d'aire*, 1976) i "3 poemes dels setanta", 1970. dins *Poesia visual catalana*. Centre d'Art Santa Mònica (14.I-23.II-1999). Generalitat de Catalunya.
22. Maria Beneyto: "Veu per a un fill nonat" (*Ratlles a l'aire*, dins *Poesia (1952-1993)*, 1997) i "Tocar mare", 1, 2 i 3. (*Després de soterrada la tendresa*, dins *Poesia (1952-1993)*, 1997).
23. Narcís Comadira: "Falconeria" i "Situació" (*En quarantena*, 1990).
24. Joan Margarit: "Helena" (*Edat roja*, 1990) i "Pare i filla" (*Joana*, 2002).
25. Teresa d'Arenys: "La llum, de nits" i "Cap al tard" (*Aor / Murmuris*, 1986).
26. Dolors Miquel: "IX. Vaig acabar" (Llibre dels homes, 1998) i "Consells" (Mos de gat, 2002).